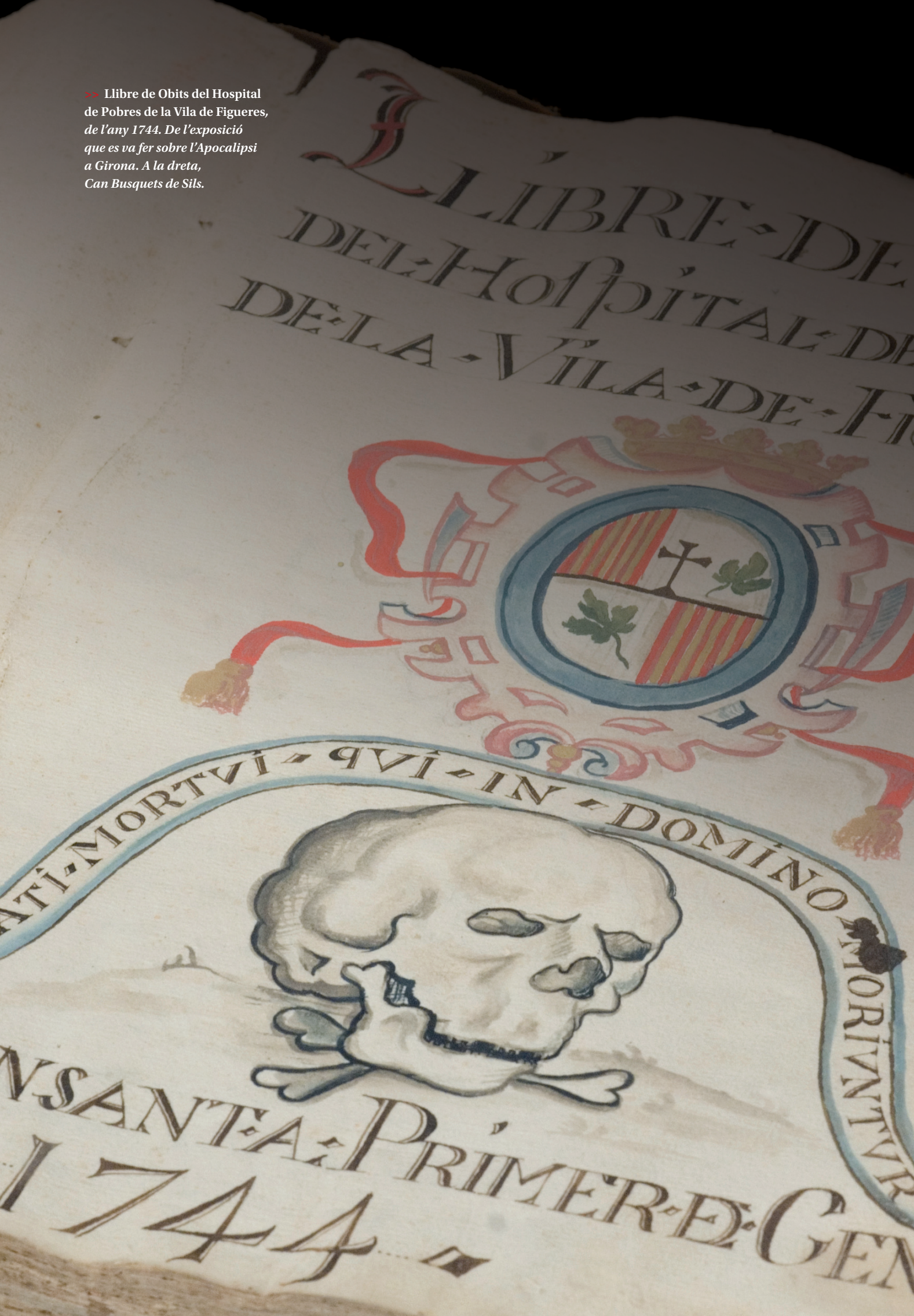

➤ Llibre de Obits del Hospital de Pobres de la Vila de Figueres, de l'any 1744. De l'exposició que es va fer sobre l'Apocalipsi a Girona. A la dreta, Can Busquets de Sils.

reportatge

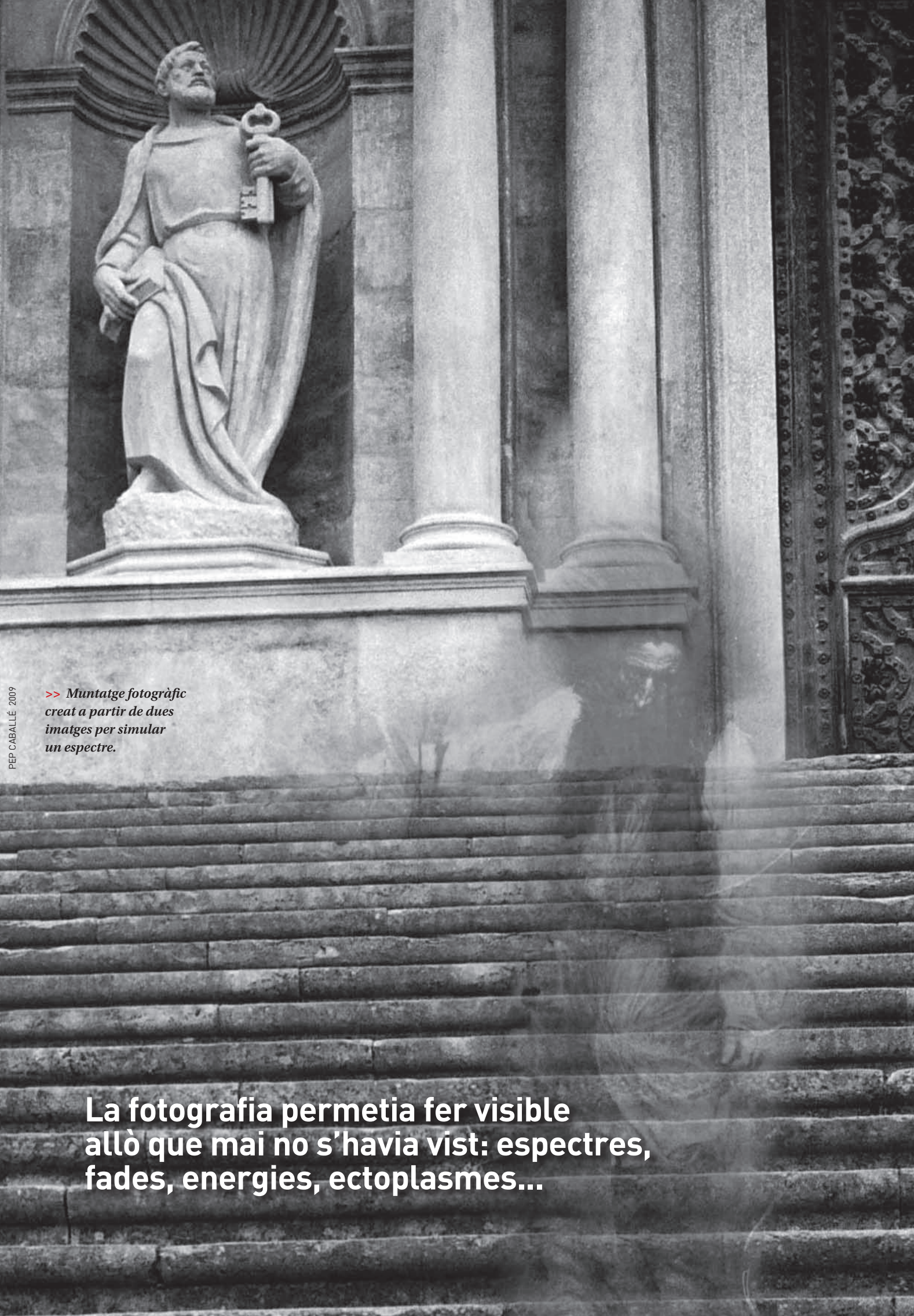
EL SECRET DELS ESPERITS

JORDI ARBONÈS *NIF* > TEXT

CLAUDI VALENTÍ > FOTOS

L'espiritisme va combatre el pensament retrògrad a la Girona del segle XIX

De vegades, quan donem una ullada al passat descobrim coses impensades, com ara que a les comarques gironines hi ha hagut un important corrent espiritista. Això ens sorprèn, però en una altra època no solament era habitual sinó que formava part d'un moviment més ampli. Al segle XIX es vivia un moment d'expansió en el qual s'aplegaven forces heterodoxes que s'enfrontaven amb el pensament retrògrad que sotmetia la societat.

>> *Muntatge fotogràfic
creat a partir de dues
imatges per simular
un espectre.*

**La fotografia permetia fer visible
allò que mai no s'havia vist: espectres,
fades, energies, ectoplasmes...**

>> *Imatges de l'estudi de l'espiritista Tony Salvador.*

La creació de la filosofia espiritista va comportar la reinterpretació del concepte de *secret*. El secret és fonamental per sustentar qualsevol creença. La informació que només domina un nucli de gent dóna credibilitat a les organitzacions que mantenen algun tipus de poder. Amb l'espiritisme, el secret sobre el «més enllà» deixà de ser exclusiu de la religió cristiana.

Un dels objectius de la filosofia espiritista és transformar la realitat. Avui dia, però, l'espiritisme i les *màncies* relacionades amb l'ocultisme, a més d'estar qualificades de supersticions, també estan marcades per l'aura de la falsedat. Es recela de tot el que no és matèria i que cap religió convencional no sacrilitza.

La novetat de l'espiritisme va raure en el fet que oferia l'oportunitat d'entendre la religió des de perspectives diferents a les tradicionals. El misteri acompanyava l'ànima d'obtenir meravelles.

A Catalunya l'espiritisme es va introduir amb força a mitjan segle XIX i principi del segle XX. Occident vivia importants canvis econòmics, socials i culturals. El món científic s'ampliava

amb la geologia, la psicologia, l'antropologia, l'arqueologia i l'evolucionisme. Les ciències ocultes com la teosofia, l'esoterisme o l'espiritisme irrompien en importants segments de la societat. Així es conformà un corpus alternatiu a l'immobilisme de la cultura dominant.

En l'espiritisme, el paradís dels esperits batejats s'ubica més enllà dels sentits, dels sentiments i de tot el que està relacionat amb el cos. L'espiritista accepta la reencarnació, però no se-

gueix els protocols cristians. Està a favor d'un progrés humanista, on preval més la persona que no pas el dogma. Quan l'espiritista connecta amb els morts (descarnats), acostuma a fer-ho amb entitats normals i corrents, entitats que sovint són properes als assistents a les sessions espiritistes.

La connexió anarquista

El 1861 se celebrà a Barcelona un acte de fe com els que feia la Inquisició durant l'època medieval. Un sacerdot amb una creu en una mà i una torxa en l'altra incendià més de 300 llibres espiritistes a la Ciutadella. Llavors, els anarquistes se solidaritzaren amb els espiritistes. Els dos corrents socials conflüïren en la lluita feminista i contra la pena de mort, en l'alfabetització obrera, en la creació de clíniques gratuïtes, en la defensa del naturisme i del nudisme, de la hipnosi, del vegetarianisme i també de l'homeopatia. L'espiritisme també donava suport al moviment federalista català.

La revolució del 1868 va tombar la monarquia borbònica. Es proclamà la Primera República. El vent de la llibertat, però, no perdurà. Després de l'anomenat

**Per als espiritistes,
amb la mort neix un esperit
que obté el coneixement**

>> *Àngels de l'estudi
de Dolors Turró de Girona.*

Sexenni Democràtic, amb el retorn de la monarquia i de l'Església repressora es van frenar els avenços socials.

Quan es produí l'esclat de la fotografia s'obriren moltes expectatives, perquè es feia visible allò que mai no s'havia vist (espectres, fades, energies, ectoplasmes). L'epifania tecnològica afavorí que augmentessin els adeptes a la causa espiritista (la falsedat de moltes fotografies, però, acabà causant un fort sentiment de frustració). Amb l'espiritisme s'obvia la cadena de transmissió cristiana per apropar-se a «l'altre costat»; se socialitza el contacte entre els vius i els morts.

L'espiritisme proposava una nova manera d'interpretar l'ésser humà. Al segle XIX va sorgir la consciència de classe obrera; la gent s'organitzava en sindicats, ateneus i organitzacions alternatives a les oficials. Progrés implicava abolir l'herència medieval que encara exercia el poder, volia dir pensar, alfabetitzar les classes subalternes, ser lliurepensador, antimilitarista i, també, lluitar perquè els pobres i les dones tinguessin dret al vot (sufragi universal). Era un procés revolucionari en el qual s'advocava per la llibertat d'ensenyança i de culte, pels cementi-

ris «neutres» (civils) i, en definitiva, pel laïcisme. Els espiritistes estaven en totes aquestes barricades d'avantguarda.

El revelador del secret

Allan Kardec, pedagog francès, fou qui sistematitzà l'espiritisme. Apropà a la gent el món de l'inexplicable, l'estructurà per fer entenedor un univers

>> *Allan Kardec,
pedagog francès.*

fenomenològic i paranormal. Kardec va divulgar un sistema per interpretar una temàtica misteriosa des d'un punt de vista racional. Amb els seus escrits, el 1858 va revelar «el secret», raonant sobre allò que per a uns era estrany i per a uns altres, demoníac, i que no es podia demostrar d'una manera empírica. Aportà una filosofia per analitzar d'una manera desafectada de mitologia els esperits, les ànimes, els àngels i tot allò qualificat de sobrenatural.

Allan Kardec definia l'espiritisme com una doctrina fundada en l'existència, les manifestacions i les ensenyances dels esperits, entenent l'esperit com l'ànima immortal de l'ésser humà. Publicà llibres fonamentals: *El llibre dels esperits*, *El llibre dels mèdiums*, *L'evangeli segons l'espiritisme*, *Cel i infern* i *Gènesi*.

Les pioneres de les comarques gironines

Margarita Calafell va ser una reconeguda espiritista que seguí la petjada d'Allan Kardec per l'Empordà; era una pionera que treballava a l'ombra i que obtingué resultats impressionants, que va transmetre a la seva mà dreta, Kate

Kardec sistematitzà un mètode d'interpretació racional que no es podia demostrar empíricament

LA SOLUCION.

PERIÓDICO FILOSÓFICO Y DOCTRINAL.

SALE CADA QUINCE DIAS.

PRECIOS DE SUSCRICION.	PRECIOS DE VENTA.
En Gerona, trimestre. . . 3 reales.	Cada número.. . . . 4 cuartos
Fuera de Gerona. . . . 4 »	Números atrasados.. . 6 »
Cuba y Puerto Rico. . . . 8 »	
Extranjero. 10 »	

Redaccion y Administracion, Plaza de Bell-lloch, núm. 4, Gerona,
en donde se recibirán la correspondencia y pedidos.

Sr. Director del periódico "La Solucion."

>> Portada de la publicació
espiritista gironina La Solución.

Jones. Assistia a sessions d'espiritisme i prenia notes del que hi passava; lamentablement els seus estudis es van perdre, i el poc que se'n sap s'ha transmès per via oral. A Calafell també se li atribuïen poders mediúmics. Tot això s'esdevingué a partir del 1910, i l'activitat de Calafell durà uns 10 anys.

Katie King era una altra mèdium que ajudava Margarita Calafell en les sessions espiritistes a Girona i comarques.

L'Exposició Universal i el Congrés espiritista

El congrés espiritista del 1888 es va celebrar al Salón Eslava de Barcelona, una sala de ball, perquè no es va poder trobar cap altre espai de gran cabuda en una ciutat que també acollia l'Exposició Universal. S'hi reuniren centenars de persones, amb representacions d'arreu del món i de tots els centres dels Països Catalans. De Girona hi assistí Narcís Moret, que feia de secretari. Gerard Horta, doctor en antropologia social, va escriure a *Cos i revolució*: «En síntesi en el

congrés s'assumeix l'espiritisme com una ciència positiva, psicològica i social, i com a "religió laica". S'hi fa una crida a favor de la revolució social i el cooperativisme com a manera d'organitzar la producció econòmica».

En aquesta edició, a més del gironí Narcís Moret, hi participaren en qualitat de congressistes Miguel Gimeno, Gabriela Gimeno i Un Cristiano Espiritista, del centre de Girona, i també Miguel Roig, del de Figueres.

>> Sessió d'una cadena espiritual sobre una «taula parlant».

La Solución, publicació espiritista gironina

Fullegem els pocs exemplars que hem trobat de la publicació espiritista *La Solución*. Què preocupava els espiritistes gironins del segle XIX? La revista va publicar una carta d'un tal Bonifacio, el qual hi afirmava que tot i que en el passat se n'havia burlat, ara admetia l'espiritisme com una veritat inqüestionable.

Relatava que havia assistit a una sessió del que s'anomenava «taula parlant», on, després d'haver pregat a l'Altíssim perquè hi acudís un bon esperit, la taula s'havia mogut i havia contestat amb cops a les preguntes que se li havien fet. Ell ha-

via invocat els seus pares morts i aquests l'havien contestat. Això va ser definitiu perquè declarés: «L'espiritisme és la verdadera interpretació de la doctrina de Jesús; és l'aliança completa entre la religió i la ciència, entre la llibertat i la justícia, entre l'amor i la caritat».

En la publicació s'explica la necessitat que la il·lustració penetri en la ment de la gent que està en tenebres; que l'ésser progressista (*sic*) ha d'ar-

La taula s'havia mogut i havia
contestat amb cops a les
preguntes que se li havien fet

TONY SALVADOR, ESPIRITISTA D'AMER

–Vostè com es definiria?

–Sóc espiritista i també parapsicòleg (investigador), i com a tal reconec que potser aquesta dualitat m'hauria de portar a ser una mica escèptic. Els primers estudis els vaig fer amb el professor Fassman a Barcelona. Sóc soci i col·laborador de la Sociedad Española de Investigaciones Parapsicológicas. També sóc soci fundador de l'Associació de Parapsicòlegs de Catalunya i de la Federacion Española de Parapsicología y Ocultismo. En aquestes associacions, totalment legals, investiguem els fets paranormals. Podem dir que, per una banda, en som els notaris i, per l'altra, intentem entendre'ls.

–En què creu l'espiritista?

–Sobretot, en un sol Déu; això és fonamental, és el més important.

–Creure en Déu implica creure en el diable?

–Sí, és clar. Lamentablement a tot el territori espanyol hi ha sectes satàniques, i també a Girona; a vegades tot comença com un joc...

–Què són les entitats malignes?

–Les que anomenem *esperits burleta* i que estan a les cases; difícilment hi ha esperits bons fent la vida impossible als habitants d'una casa. Tractem d'expulsar l'esperit dolent, sempre a través de la paraula de Déu i la força mental.

–Què fa si algú li demana ajuda per «netejar» la seva casa d'un esperit?

–El primer pas és verificar si realment les causes són paranormals, i per això endeguem un estudi tant de la persona com del lloc; fem una invocació al món astral i una gravació psicofònica, a part d'un estudi energètic amb vídeo, fotografia, etc. Si hi ha un esperit, es fa una invocació i es llegeix la Bíblia per intentar donar llum a l'entitat i, així, foragitar-la. De vegades l'entitat maligna no es pot treure; aleshores, el més assenyat és que sigui la gent de la casa els que se'n vagin, si no la seva vida es pot convertir en una tortura. És difícil viure sota aquesta pressió. A més, són entitats que et vampiritzen l'energia.

–Com s'arriba a ser espiritista?

–Qualsevol persona pot ser-ho; l'únic requisit indispensable és que s'ha de respectar el món astral i, sobretot, creure en Déu. També s'han de fer amb rigor uns estudis que han d'aportar una preparació adequada i la fortalesa psíquica necessària per dur a terme investigacions i experiències espiritistes.

–De quina manera podem connectar amb els esperits?

–Les psicofonies són el mètode més efectiu per parlar-hi. De totes maneres, aquesta pràctica és perillosa si no es fa amb seny. Jo divideixo les psicofonies en directes i indirectes. Amb les directes es parla amb l'entitat i es formulen preguntes que, de vegades, els esperits responen. Les indirectes són veus que romanen en l'atmosfera, i que sovint remetent a morts desagradables o a episodis històrics violents... És com un lament infinit perquè ningú oblidí el que allà va passar un dia.

–Com veu el futur?

–L'espiritisme té un futur molt clar; per a nosaltres és la doctrina que ens indica com hem de viure el dia a dia. Sabem que existeix un món paral·lel i estem convençuts que, a poc a poc, ho demostrarem. No som fanàtics, sinó simplement uns investigadors que creiem tant en el que veiem com també en l'intangible, en Déu.

>> L'arcàngel sant Miquel és l'heroi indiscutible en la guerra contra Satanàs, el diable que hi ha als seus peus. Aquesta imatge de la botiga de Dolors Turró ens remet a la lluita eterna entre els esperits del bé (sant Miquel) i els del mal (Satanàs).

ribar fins als límits de les ciències matemàtiques; i que, a més de plorar pels morts, no se'ls ha d'oblidar al taüt, sinó que s'hi ha de contactar, perquè han obtingut la saviesa que manca als mortals. Per als espiritistes, per tant, amb la mort neix un esperit que obté el coneixement.

També a *La Solución* trobem una discussió entre el centre espiritista i el jesuïta P. Martorell, el qual atacava l'espiritisme des del púlpit de l'església dels Dolors. Qualificava la revelació espiritista de real, però també afirmava que és obra de Satanàs. Joaquim Vidal polemitzà amb Martorell, i en l'enfrontament s'entreveu que els espiritistes s'avançaven a la seva època, perquè plantejaven la necessitat d'un cristianisme progressista. Els fundadors del periòdic *La Solución*, de Girona, van ser Francesc Loperena, professor de l'Escola Normal, Emili Turbau, Francesc Moret i Joaquim Vidal. També hi participava Víctor Oscariz i Lasaga, catedràtic de retòrica i poètica de l'Institut de Girona i autor del llibre *El universo espiritista*.

>> Registre de psicofonies.

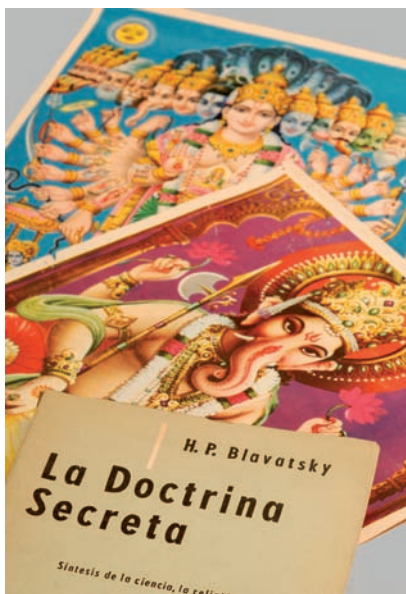

A final del segle XIX a les comarques gironines hi havia les següents societats espiritistes: Sociedad Científico-Espiritista Amor y Caridad (Palamós, 1872), Centro Espiritista (Figueres, 1872), Sociedad Espiritista (Sant Feliu de Guíxols, 1872), Centro Espiritista Amor (Girona, 1882), Unión Espírita (Blanes, 1888) i el Centro de Estudios Psicológicos (Girona, 1888).

L'energia poderosa a la regió de Girona

Es diu que els llocs energèticament poderosos de les comarques gironines estan situats a la Garrotxa i també al Prepirineu; a les zones muntanyoses hi ha més «màgia». Cal remarcar que aquests territoris havien sigut terra de templers i que des d'antic han sigut propicis per practicar-hi rituals ocultistes. Actualment, els espiritistes, a més dels tradicionals encensers, calzes i pentagrames, per detectar presències també fan servir el que la tecnologia posa al seu abast: ordinadors, làsers, sensors, vídeos, etcètera. Tot i

Tot i l'avenç tecnològic, sembla que per enregistrar **psicofonies cal utilitzar un casset analògic**

>> *Diverses publicacions especialitzades.*

l'avenç tecnològic, però, sembla que per enregistrar psicofonies és convenient utilitzar un casset analògic.

Es diu que algunes psicofonies es capten en llocs on hi ha hagut molt de dolor; el veïnatge de Can Busquets, però, no recorda que allà hi hagi passat mai res fora de l'habitual que origini les manifestacions espiritistes que s'hi produeixen.

La casa es troba en una obaga isolada del terme de Valcanera (Sils). Havia sigut una casa de senyors amb església, jardí i glories, però també havia funcionat com una casa de pagès; actualment està pràcticament derruïda. Tot i que la façana encara manté un lleu batec de la seva antiga bellesa, l'interior ens mostra les ferides d'un temps de persistent devastació.

L'espiritista Tony Salvador assegura que la casa «és un punt màgic per a la investigació».

Les psicofonies que s'han realitzat a la casa són de les anomenades impregnacions sonores. Són veus perennes, perquè no sorgeixen en un moment concret, com un avís o una amenaça, sinó que, com una cinta sense fi, projecten un missatge testimonial.

L'isolament de can Busquets ens fa pensar en el que va ser i el que va significar l'espiritisme en el seu moment d'esplendor –la promesa d'una societat millor–, i en el que és avui: una pràctica força desprestigiada, massa sovint descarnada del secret filosòfic que la va fecundar. El temps implacable ha doblegat l'esquena de l'edifici i ha deixat la taula parada a la voracitat de les males herbes.

En la casa, però, hi queda un deix de bellesa; la decrepitud no impedeix imaginar-la vestida de festa. Es podria reconstruir? És possible recuperar la curiositat filosòfica en l'ésser humà? Hi ha esperança en els esperits? El progrés sempre ha anat lligat amb l'agosarament, amb el coratge de pensar més enllà de l'ortodòxia.

Jordi Arbonés Nif
és escriptor.

Els espiritistes plantejaven sense prejudicis la necessitat d'un cristianisme progressista